

O'ZBEKISTONNING XALQARO KAPITAL BOZORIGA INTEGRATSIYASI VA IJTIMOY INVESTITSİYALARNI MOLİYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Jabborov Hasan Ismatulo o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank- moliya akademiyasi magistranti

hasanjabborov9009@gmail.com

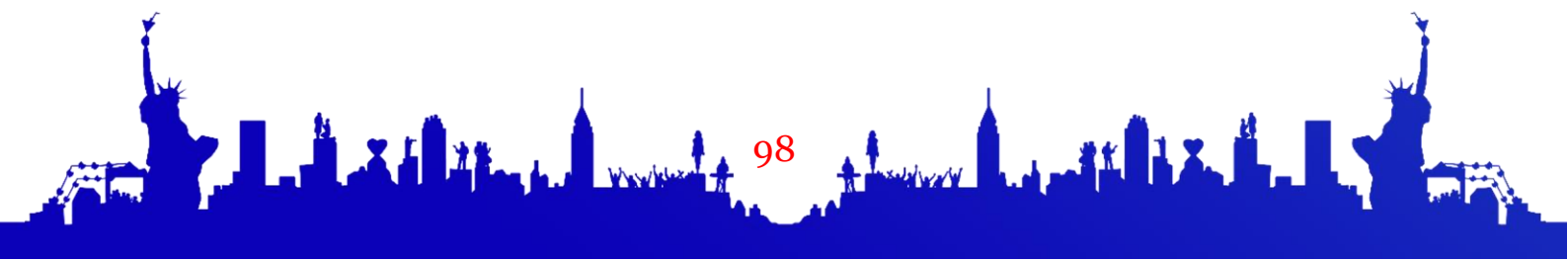
<https://doi.org/10.5281/zenodo.22702437>

O'zbekiston iqtisodiyotining ochiqlashuvi va xalqaro moliya tizimi bilan aloqalarning kengayishi davlat hamda korporativ sektor uchun yangi moliyalashtirish manbalarini shakllantirdi. Xalqaro kapital bozori orqali resurs jalb qilish ichki jamg'armalar yetarli bo'lmagan sharoitda uzoq muddatli investitsiyalarni moliyalashtirish, infratuzilmani modernizatsiya qilish va inson kapitaliga sarmoya kiritish imkonini beradi. Shu bilan birga, tashqi qarzning ko'payishi qarzga xizmat ko'rsatish, valyuta kursi va qayta moliyalashtirish risklarini kuchaytirishi mumkin. Shuning uchun xalqaro moliyalashtirishning miqdori bilan bir qatorda uning tarkibi va yakuniy ijtimoiy-iqtisodiy samarasi ham baholanishi lozim.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonning xalqaro kapital bozoridagi ishtirokini eng yangi statistik ko'rsatkichlar asosida baholash va jalb qilingan moliyaviy resurslarning ijtimoiy soha investitsiyalari bilan bog'liqligini aniqlashdan iborat. Tadqiqotda statistik guruhlash, dinamik va tarkibiy tahlil, qiyoslash hamda rasmiy ma'lumotlarni umumlashtirish usullaridan foydalanildi.

Asosiy natijalar

2025-yil yakunida O'zbekiston davlat tashqi qarzi 39,821 mlrd AQSh dollarini tashkil etdi. Uning 22,313 mlrd dollari yoki 56 foizi xalqaro moliya institutlariga to'g'ri kelgan. Jahon banki oldidagi majburiyatlar 8,949 mlrd dollar, Osiyo taraqqiyot banki oldidagi majburiyatlar 8,355 mlrd dollar, Osiyo infratuzilmaviy investitsiyalar banki bo'yicha 2,282 mlrd dollar va Islom taraqqiyot banki bo'yicha 1,060 mlrd dollarni tashkil etgan. Kreditorlar tarkibida ko'p tomonlama institutlar ulushining yuqoriligi O'zbekiston tashqi davlat moliyalashtirishida uzoq muddatli rivojlanish resurslari muhim o'rin egallashini ko'rsatadi.

1-jadval

O'zbekistonning xalqaro moliyalashtirish va ijtimoiy investitsiyalariga oid asosiy ko'rsatkichlar

Ko'rsatkich	Davr	Miqdor	Izoh
Davlat tashqi qarzi	2025 yakuni	39,821 mlrd USD	Davlat tashqi majburiyatlari
Xalqaro moliya institutlari	2025 yakuni	22,313 mlrd USD	Jami tashqi davlat qarzining 56%
2025-yil suveren obligatsiyalari	2025 fevral	~1,5 mlrd USD ekv.	USD, EUR va UZSda
So'm xalqaro obligatsiyalari	2026 aprel	1 mlrd USD ekv.	12,25% stavka
Ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasi	2025	32,2 trln so'm	9 066 loyiha
BILIM ta'lim dasturi	2026	100 mln USD + 5 mln USD grant	Jahon banki/IDA va IFFEd

Manba: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Hisob palatasi va Jahon bankining 2025–2026-yillardagi ochiq ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi.

2025-yil fevralida O'zbekiston qariyb 1,5 mlrd AQSh dollari ekvivalentidagi suveren xalqaro obligatsiyalarni uch valyutada joylashtirdi: 500 mln dollarlik 7-yillik obligatsiyalar 6,95 foiz, 500 mln yevrolik 4-yillik obligatsiyalar 5,1 foiz va 6 trln so'mlik 3-yillik obligatsiyalar 15,5 foiz stavkada chiqarildi. Buyurtmalarning 4,2 mlrd dollar ekvivalentiga yetishi investorlar talabining emissiya hajmidan ancha yuqori bo'lganini ko'rsatdi. 2026-yil aprelida esa xalqaro bozorda 1 mlrd AQSh dollari ekvivalentidagi so'm obligatsiyalari 12,25 foiz stavkada joylashtirildi. Bu milliy valyutadagi xalqaro qarz instrumentlari bozorining kengayayotganini va valyuta riskining bir qismini investor zimmasiga o'tkazish imkoniyatini ko'rsatadi.

Ilmiy adabiyotlarda xalqaro kapital bozoridan moliyaviy resurs jalb qilish investitsion faollik va modernizatsiya uchun muhim manba sifatida baholanadi. O'zbekiston bo'yicha tadqiqotlarda ham xalqaro moliya bozori va fond bozori instrumentlari korporativ hamda davlat moliyasini diversifikatsiya qilish imkoniyatini kengaytirishi qayd etilgan (Tashmuradova va Hamdamov, 2020; Khasanov va boshq., 2021; Khoshimov, 2024). Biroq xalqaro qarz instrumentlaridan foydalanish faqat jalb qilingan kapital hajmi bilan emas, balki

uning muddati, qiymati, valyuta tarkibi va investitsion natijasi bilan baholanishi kerak.

Ijtimoiy sohaga yo'naltirilgan investitsiyalar

Xalqaro moliyalashtirishning iqtisodiy ahamiyati resurslarning inson kapitali va ijtimoiy infratuzilmaga aylanishida yaqqol namoyon bo'ladi. 2025-yilda ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari doirasida 9 066 loyiha uchun 32,2 trln so'm ajratilgan, 28,6 trln so'm moliyalashtirilgan va 28,1 trln so'm o'zlashtirilgan. Hisobot davrida 7 553 obyekt foydalanishga topshirilgan. Jumladan, 1 144 ta umumta'lim va ijod maktabi, 286 ta maktabgacha ta'lim muassasasi, 334 ta sog'liqni saqlash muassasasi, 123 ta oliy ta'lim, fan va innovatsiya objekti hamda 178 ta sport va madaniyat objekti foydalanishga topshirilgan.

2026-yilda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik ijtimoiy investitsiyalarning yangi yo'nalishlarini shakllantirdi. Jahon banki tomonidan BILIM - "Transforming Public Education for Economic Growth" dasturi uchun 100 mln AQSh dollari miqdoridagi IDA moliyalashtirishi va 5 mln dollarlik grant tasdiqlandi. Dastur qariyb 2 mln bolaning boshlang'ich ta'lim sifatini yaxshilashga yo'naltirilgan. Bu xalqaro moliyaviy resurslarning nafaqat jismoniy infratuzilma, balki ta'lim sifati va kelajakdagi mehnat bozori salohiyatini oshirishga ham yo'naltirilayotganini ko'rsatadi.

Birinchidan, xalqaro qarz va obligatsiyalar bo'yicha "moliyalashtirish manbai - loyiha - xarajat - natija" zanjirini ochiq hisobotlarda yanada aniq ko'rsatish zarur. Ikkinchidan, milliy valyutadagi xalqaro obligatsiyalar valyuta riskini kamaytirishi mumkin, biroq yuqori nominal foiz stavkasi sabab qarzning to'liq qiymati alohida baholanishi kerak. Uchinchidan, ijtimoiy investitsiyalarda o'zlashtirish darajasi bilan cheklanmasdan, maktablarda ta'lim sifati, tibbiy xizmat qamrovi, yangi quvvatlardan foydalanish va aholi farovonligiga ta'sir kabi natijaviy KPIlarni qo'llash lozim.

Shuningdek, xalqaro moliya institutlarining nisbatan uzoq muddatli resurslari bilan bozor qarzlari o'rtasida optimal nisbatni saqlash muhim. Suveren obligatsiyalar mamlakatning xalqaro investorlar bazasini kengaytirsas, xalqaro moliya institutlari kreditlari ko'pincha loyiha ekspertizasi, institutsional islohot va texnik ko'mak bilan birga keladi. Shu sababli moliyalashtirish manbasini tanlashda faqat foiz stavkasini emas, balki muddat, valyuta, imtiyozli davr, loyiha samarasi va fiskal riskni kompleks baholash talab etiladi.

O'zbekistonning xalqaro kapital bozoriga integratsiyasi so'nggi yillarda suveren obligatsiyalar va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikning

kengayishi orqali chuqurlashdi. 2025-yil yakunida davlat tashqi qarzining 56 foizi xalqaro moliya institutlariga to'g'ri kelgani, 2025–2026-yillarda esa turli valyutalarda yirik xalqaro obligatsiyalar joylashtirilgani moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyalanayotganini ko'rsatadi. Ushbu resurslarning ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy infratuzilmaga yo'naltirilishi uzoq muddatli iqtisodiy o'sish uchun inson kapitalini mustahkamlashi mumkin. Biroq xalqaro moliyaviy bozordagi ishtirokning sifatini oshirish uchun qarz barqarorligi, valyuta va foiz risklari, mablag'larning maqsadli sarflanishi hamda ijtimoiy loyihalarning real natijadorligini birgalikda nazorat qilish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Davlat tashqi qarzi statistikasi, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Suveren xalqaro obligatsiyalarni joylashtirish bo'yicha rasmiy ma'lumotlar, 2025–2026.
3. O'zbekiston Respublikasi Hisob palatasi. Ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasi dasturlari ijrosi bo'yicha tahliliy ma'lumot, 2026.
4. World Bank. Uzbekistan: BILIM - Transforming Public Education for Economic Growth, 2026.
5. Tashmuradova B., Hamdamov O. Analysis and Directions of Development of the Practice of Attracting Capital from the Financial Market of Joint-Stock Companies: Evidence from Uzbekistan. 2020.
6. Khasanov K. et al. Improving the Practice of Attracting Financial Resources from the International Capital Market to the Corporate Sector of the Economy. 2021.
7. Khoshimov J. Analysis of the Practice of Attracting Foreign Investments Through the Fund Market. 2024.

